

Pañcikaraṇam¹

a lui Ādi Śaṅkarācārya²

Note bazate pe *Pañcikaraṇam-Vārttika*, comentariul lui Sureśvarācārya³

ॐ पञ्चीकृतपञ्चमहाभूतानि तत्कार्यं च सर्वं विराडित्युच्यते । एतत्स्थुलशरीरमात्मनः ।

ईन्द्रियैरथोपलब्धिर्जागरितम् । तदुभयाभिमान्यात्मा विश्वः । एतत् त्रयमकारः ॥

om pañcīkṛtapañcamahābhūtāni tatkāryaṃ ca sarvaṃ virāḍityucyate. etatsthulaśarīramātmanaḥ. indriyairarthopalabdhirjāgaritam. tadubhayābhimānyātmā viśvaḥ. etat trayamakāraḥ.

AUM⁴. Încincirii⁵ tuturor celor cinci mari elemente⁶ și al efectelor acestora li se spune *Virāḍ*⁷. Acesta este corpul gros al Sinelui. Starea de veghe este aceea în care cunoașterea obiectelor [se face] prin organele de simț. Cel ce se consideră pe sine ca fiind acestea două⁸ este *Viśva*. Acestea trei⁹ sunt litera A¹⁰.

अपञ्चीकृतपञ्चमहाभूतानि पञ्चतन्मात्राणि तत्कार्यं च पञ्च प्राणाः दशेन्द्रियाणि मनोबुद्धिश्चेति सप्तदशकं लिंजम्

भौतिकं हिरण्यगर्भं इत्युच्यते । एतत्सूक्ष्मशरीरमात्मनः ॥

apañcīkṛtapañcamahābhūtāni pañcatanmātraṇi tatkāryaṃ ca pañca prāṇāḥ daśendriyāṇi manobuddhiśceti saptadaśakam liñjam bhautikaṃ hiraṇyagarbha ityucyate. Etatsūkṣmaśarīramātmanaḥ.

Elementele subtile, marile elemente ne-încincite¹¹, și efectele lor - cinci *prāṇa*¹², zece forțe¹³, mintea¹⁴, intelectul - șaptesprezece părți materiale, se spune că sunt *Hiraṇyagarbha*¹⁵. Acesta este corpul subtil al Sinelui.

करणेषूपसंहृतेषु जागरितसंस्कारजः प्रत्ययः सविषयः स्वप्न इत्युच्यते । तदुभयाभिमान्यात्मा तैजसः । एतत्

त्रयमुकारः ॥

kaṛaṇeṣūpasamhṛteṣu jāgaritasamskārajaḥ pratyayaḥ saviṣayaḥ svapna ityucyate. tadubhayābhimānyātmā taijasaḥ. etat trayamukāraḥ.

Gândul născut din impresiile reziduale ale stării de veghe, când retras în cauza sa, împreună cu obiectul său, este numit vis. Cel ce se consideră pe sine ca fiind acestea două¹⁶ este *Taijasa*¹⁷. Acestea trei¹⁸ sunt litera U¹⁹.

शरीरद्वयकारणमात्माज्ञानं साभासमव्याकृतमित्युच्यते । एतत् कारणशरीरमात्मनः । तच्च न सन्नासन्नापि

सदसन्न भिन्नं नाभिन्नं नापि भिन्नाभिन्नं कुतश्चित् न निरवयवं न सावयवं नोभयं किंतु

केवलब्रह्मात्मैकत्वज्ञानापनोद्यम् ॥

śarīradvayakāraṇamātmājñānaṁ sābhāsamavyākṛtamityucyate. etat kāraṇaśarīramātmanaḥ. tacca na sannāsannāpi sadasanna bhinnāṁ nābhinnāṁ nāpi bhinnābhinnāṁ kutaścīt na niravayavaṁ na sāvayavaṁ nobhayaṁ kintu kevalabrahmātmaikatvaājñānāpanodyam.

Necunoașterea (*ajñāna*) Sinelui (*Ātman*), cauza celor două corpuri²⁰, împreună cu oglindirea²¹, se spune că sunt “Cel Nemanifestat”²². Acesta este corpul cauzal al Sinelui. Și aceea²³ nici că există, nici că nu există, dar nici că există și nu există; nici că este diferită, nici că este identică, dar nici că este diferită și identică cu orice altceva; nici nealcătuită din părți, nici alcătuită din părți, și nici amândouă, ci numai îndepărtată prin cunoașterea unitații dintre *Ātman* și *Brahman*.

सर्वप्रकारज्ञानोपसंहारे बुद्धेः कारणात्मनाऽवस्थानं सुषुप्तिः । तदुभयामिमान्यात्मा प्राज्ञः । एतत् त्रयम्

मकारः ॥

sarvaprakārajñānopasānhāre buddheḥ kāraṇātmanā’vasthānaṁ suṣuptiḥ. tadubhayāmimānyātmā prājñāḥ. etat trayam makāraḥ.

Starea de somn profund (*suṣupti*) [se ivește] la retragerea oricărui sort de cunoaștere, a intelectului, în propriul lor sălaș cauzal. Cel ce se consideră pe sine ca fiind acestea două²⁴ este *Prājñā*²⁵. Acestea trei²⁶ sunt litera M²⁷.

अकार उकारे उकारो मकारे मकार ओकारे ओकारोऽहम्येव । अहमात्मा साक्षी केवलश्चिन्मात्रस्वरूपः नाज्ञानं नापि तत्कार्यं किंतु नित्यशुद्धबुद्धमुक्तसत्यस्भावं परमानन्दाद्वयं प्रत्यग्भूतचैतन्यं ब्रह्मैवाहमस्मीत्यभेदेनावस्थानं समाधिः ॥

akāra ukāre ukāro makāre makāra oṅkāre oṅkāro’hamyeva. ahamātmā sākṣi kevalaścīnmatrasvarūpaḥ nājñānaṁ nāpi tatkāryaṁ kintu nityaśuddhabuddhamuktasatyasbhāvaṁ paramānandādvayaṁ pratyagbhūtacaitanyaṁ brahmaivāhamasmītyabhedenāvasthānaṁ samādhiḥ.

Litera A în litera U, litera U în litera M, litera M în AUM, AUM astfel în eu²⁸. Eu însumi²⁹ sunt martorul, prin propria-mi formă doar conștiință absolută; nu sunt necunoașterea, nici măcar roadele acesteia, ci sunt prin ființa mea de-a pururi pur, cunoaștere, eliberat, adevăr, beatitudine (*ānanda*), fără de-al doilea³⁰ (*ādvaya*), conștiința lăuntrică a ființelor, eu sunt întocmai *Brahman*³¹ – acest sălaș nealcătuit din părți se spune că este meditația (*samādhi*).

तत्त्वमसि ब्रह्महमस्मि प्रज्ञानमानन्दं ब्रह्म अयमात्मा ब्रह्म इत्यादिश्रुतिभ्यः ॥

tattovamasi brahmahamasmi prajñānamānandaṁ brahma ayamātmā brahma ityādiśrutibhyaḥ.

“Tu ești acesta”³², “Eu sunt Brahman”³³, “Înțelepciunea este Brahman”³⁴, “Acest *Ātman* este Brahman”³⁵ – acestea³⁶ sunt ceea ce a fost auzit (*śruti*)³⁷.

Referințe:

- Al-George, Sergiu, *Filosofia Indiană în Texte*, Editura Științifică, București, 1971
Bhattacharyya, Krishnachandra, *Studies in Philosophy*, Delhi: Motilal Banarsidass, 1983
Dasgupta, Surendranath, *A History of Indian Philosophy*, Vol. 1&2, Delhi: Motilal Banarsidass, 1997
Eight Upaniṣads, Vol 1&2, Calcutta: Advaita Ashrama, 1991
Īśādīśopaniṣadaḥ, Ten Principal Upaniṣads with Śaṅkarabhāṣya, Vol 1, Varanasi: Motilal Banarsidass, 1992
Pañcikaraṇam of Śrī Śaṅkarācārya with Pañcikaraṇa-Vārttikam, Calcutta: Advaita Ashrama, 1997
Vedāntasāra of Sadānanda, Calcutta: Advaita Ashrama, 1990

¹ *Pañcikaraṇa-prakriyā* este enumerată de către S. Dasgupta (Vol. II, p. 79) ca aparținându-i lui Ādi Śaṅkarācārya.

² Ādi Śaṅkarācārya, filosof, probabil din sec. VIII-IX AD, consolidează bazele Advaitei Vedānta, școala non-dualistă a filosofiei Vedānta, ea însăși una dintre diferitele școli filosofice indiene. Spre deosebire de celălalte școli ale Vedāntei, Advaita (*litt.* fără cel de-al doilea) propune o consubstanțialitate între Brahman, principiul absolut obiectiv și impersonal, și Ātman, esența sinelui individual. Cf. K. Bhattacharyya (p. 113) "iluzia sinelui individual este noțiunea fundamentală a Advaitei Vedānta. Orice alt principiu al acesteia – Brahman ca fiind singura realitate, orice altceva fiind ireal, mântuirea (*mokṣa*), *māyā*, etc. – poate fi privit doar ca o simplă elaborarea a acestei noțiuni".

³ Alte comentarii sunt: *Pañcikaraṇa-bhāva-prakāśikā*, *Pañcikaraṇa-ṭikā-tattva-candrikā*, *Pañcikaraṇa-tātparyā-candrikā* și *Pañcikaraṇa-vivaraṇa* de Ānandajñāna, *Pañcikaraṇa-vivaraṇa* de Svayamprakāśa Yati și Prajñānānda. (Dasgupta vol. II, p. 79) Sureśvarācārya a fost discipolul lui Ādi Śaṅkarācārya.

⁴ AUM (*om*), silabă sacră simbolizând realitatea supremă.

⁵ "Încincirii": traducerea termenului sk.: *pañcikṛtam*, proces de încincire al celor cinci elemente (*vezi nota 5*). Fiecare element se împarte în două jumătăți egale. Una din aceste două jumătăți se împarte în patru părți egale. Fiecărei acestei jumătăți i se adaugă un sfert din celălalte patru elemente. Astfel elementul eter (spațial) (*ākāśa*) este compus din cinci părți: $\frac{1}{2}$ eter + $\frac{1}{8}$ pământ + $\frac{1}{8}$ apă + $\frac{1}{8}$ foc + $\frac{1}{8}$ aer. Fiecare element este prin urmare constituit din toate celălalte elemente iar cel care deține partea predominantă îi dă numele.

⁶ În ordinea apariției lor din Brahman (în urma înșelătoarei asocieri a acestuia cu *māyā*, iluzia sa divină) cele cinci mari elemente sunt: eter spațial, aer, foc, apă, pământ. Asocierea eronată, sk. *adhyāropa*, este ideea de bază a sistemului filosofic al lui Śaṅkarācārya. Advaita Vedānta acceptă transformarea lui Brahman, unica realitate absolută, în existența fenomenală, dar această transformare are o natură iluzorie (*vivartavāda*). Exemplul clasic este eroarea rezultată din confuzia, în condiții precare, unei sfori cu un șarpe. În acel moment șarpele este considerat real. La îndepărtarea confuziei șarpele devine ireal. Sfoara nu s-a transformat în șarpe, dar a fost percepută ca atare. Așa cum șarpele este transformarea iluzorie (*vivarta*) a sforii tot astfel existența fenomenală este transformarea iluzorie a lui Brahman.

⁷ "Virāṭ": sau Vaiśvānara, numele Sinelui Suprem când este asociat cu ansamblul colectiv al corpurilor groase.

⁸ "Ca fiind acestea două": starea de veghe și corpul gros.

⁹ "Acestea trei": corpul gros, starea de veghe și Viśva

¹⁰ "Litera A": prima literă din AUM. Fiecare din aceste trei litere corespunde unui anumit nivel de conștiință.

"A" corespunde nivelului de conștiință asociat cu Viśva, corpul gros și starea de veghe.

¹¹ "Elementele subtile, marile elemente ne-încincite": elementele subtile de dinaintea procesului de încincire. Cu cât elementul este mai gros cu atât este mai înzestrat cu mai multe calități: eterul are drept calitate sunetul; aerul are două calități, sunet și tact; focul are trei calități, sunet, tact și formă; apa are patru calități, sunet, tact, formă și gust; pământul are cinci calități, sunet, tact, formă, gust și miros.

¹² "Cinci *prāṇa*": Unul și același suflu vital care poartă nume diferite după funcția pe care o îndeplinește și localizarea sa în corp: ca suflul expirator și inspirator (*prāṇa*); în excreție – suflul coborător (*apāna*); în răspândirea acestuia în tot organismul – suflul difuzat (*vyāna*); în foniție, regurgitare, părăsirea corpului – suflul urcător (*udāna*); în digestie – suflul concentrat (*samāna*).

¹³ "Zece forțe": forțele cunoașterii (*jñāna-indriyāṇi*) sunt: auzul, tactilul, văzul, mirosul și gustul; forțele acțiunii (*karma-indriyāṇi*) sunt: cuvântul, mâinile, picioarele, organele excretorii și cele genitale.

¹⁴ "Mintea": parte a instrumentului lăuntric (*antaḥkaraṇa*) al cărei semn distinctiv este *saiṅkalpa*, (<sk. *saiṅ+KLRP*), a imagina, a concepe, a-și propune, a dori. "Termenul sanskrit se referă la capacitatea de a concepe un act mental sau de a-l traduce în faptă, reunind concomitent sursele de 'reprezentare', 'voință', 'hotărâre' și 'dorință'". (S. Al-George, pg. 115) Instrumentul lăuntric este format din minte, intelect, eu și

memorie. Semnul distinctiv al intelectului este determinarea, al eului este sinele în timp ce al memoriei este îndemnarea la contemplație. (P.V. 33-34)

¹⁵ "Hiraṇyagarbha": "Germenul de Aur". Cf. "Din toate aceste elemente subtile s-a ivit principiul universal, atotcuprinzător, numit Sūtra (*litt. fir*)." Este conceput ca fiind principiul care trece prin univers asemenea firului pe care sunt înșirate mărgelile. (P.V. 6) Deussen, în *Philosophy of the Upanishads*, susține că "universul obiectivat poate fi conceput numai dacă este susținut de către o inteligență subiectivă. Acest subiect ca susținător al universului obiectiv se manifestă în toate obiectele individuale în timp ce nu se identifică cu nimic. Obiectele individuale sunt supuse devenirii, dispariției, în timp ce universul obiectiv continuă să dăinuiască și în absența lor. Aceasta dovedește existența unei inteligențe subiective (*Hiraṇyagarbha*) care le susține. Spațiul și timpul provin din acesta. Neapartenând spațiului și nici timpului nu are o existență empirică ci doar o realitate metafizică." (citată în S. Dasgupta v. 1, pg. 52)

¹⁶ "Acestea două": starea de vis și corpul subtil.

¹⁷ "Taijasa": Eul pasional (*rājāsika* or *taijasika ahaṁkāra*), asociat cu starea de vis și corpul subtil.

¹⁸ "Acestea trei": starea de vis, corpul subtil și Taijasa.

¹⁹ "Litera U": a doua literă din AUM. "U" corespunde nivelului de conștiință asociat cu Taijasa, corpul subtil și starea de vis.

²⁰ "Două corpuri": gros și subtil.

²¹ "Oglindirea": Precum soarele, păstrându-și splendoarea, oglindu-se în apă pare a fi atins de mișcarea acesteia, tot astfel Brahman oglindindu-se în necunoaștere (*ajñāna*) pare a fi supus schimbării, transformării de orice natură.

²² Cel ce nu se manifestă în mod deosebit, nu se remarcă prin trăsături distincte.

²³ "Aceea": necunoașterea. "Necunoașterea este descrisă ca ceva pozitiv, intangibilă, nici existând, nici neexistând, alcătuită din trei tendințe și opusă cunoașterii" (*Vedāntasāra*, 34) Pozitiv: adică nu este non-existentă. Este ceva diferit de existent și non-existent, de pozitiv și negativ. Cele trei tendințe care o compun sunt cele trei guṇa: lumina, inteligență (*sattva*), dinamism fizic și psihic (*rajas*) și inerția, confuzia, obscuritatea (*tamas*). Acest principiu indefinit, fără de început, ce vreme ce este asociat cu Brahman, dispare odată cu ivirea cunoașterii realității absolute.

²⁴ "Acestea două": corpul cauzal și starea de vis profund.

²⁵ Prājña: "Aceea care se identifică cu cele două (starea de somn profund și corpul cauzal) trebuie considerată ca fiind identică cu Īśvara." (P.V., 43) Īśvara, "Stăpânul Divin", principiul personal al divinității, înzestrat cu cele trei guṇa, predominantă fiind *sattva*. Cf. *Vedāntasāra*, 37

²⁶ "Acestea trei": corpul cauzal și starea de vis profund și Prājña.

²⁷ "Litera M": a treia literă din AUM. "M" corespunde nivelului de conștiință asociat cu Prājña, corpul cauzal și starea de vis profund.

²⁸ "Litera A în litera U, litera U în litera M, litera M în AUM, AUM astfel în eu": "Treptat, reflectând cu grijă, toate acestea trebuiesc murmurate în ordinea gros, subtil și cauzal în Ātman al cărei natură este Conștiința (*cit*)" (P.V. 48) Ātman rezevizintă absolutul subiectiv.

²⁹ De remarcat în textul sanskrit folosirea pronumelui de întărire precum și al adjectivelor care urmează la genul neutru indicând astfel obiectivitatea (impersonalitatea) experienței. În limba română din păcate nu există posibilitatea exprimării experienței obiective și prin urmare am folosit genul masculin de vreme ce genul neutru la singular este reprezentat prin masculin.

³⁰ "Fără de-al doilea": fără seamăn.

³¹ Transcenderea lumii empirice, identificarea eului, Ātman, absolutul subiectiv, cu absolutul obiectiv, Brahman, este meditația (*samādhi*).

³² *Chāndogya Upaniṣad* 6.8.7

³³ *Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad* 1.4.10

³⁴ *Aitareya Upaniṣad* 5.3

³⁵ *Māndūkya Upaniṣad* 1.2, *Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad* 5.19.

³⁶ "Acestea": se referă la cele patru "mari rostiri" (*mahāvākya*) care indică identitatea absolutului subiectiv cu absolutul obiectiv, al esenței individuale (Ātman) cu esența absolută (Brahman).

³⁷ Śruti: "doctrina relevantă", cele patru Vede care includ și upanișadele.

Dana Sugu

Centrul Indologic de Cercetare, The Ramakrishna Mission Institute of Culture, Calcutta